

ISSN 2518-1467 (Online),
ISSN 1991-3494 (Print)

«ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫ» РҚБ
«ХАЛЫҚ» ЖҚ

Х А Б А Р Ш Ы С Ы

ВЕСТНИК

РОО «НАЦИОНАЛЬНОЙ
АКАДЕМИИ НАУК
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН»
ЧФ «Халық»

THE BULLETIN

OF THE ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF
KAZAKHSTAN
«Halyk» Private Foundation

PUBLISHED SINCE 1944

4 (404)

JULY-AUGUST 2023

ALMATY, NAS RK

В 2016 году для развития и улучшения качества жизни казахстанцев был создан частный Благотворительный фонд «Халык». За годы своей деятельности на реализацию благотворительных проектов в областях образования и науки, социальной защиты, культуры, здравоохранения и спорта, Фонд выделил более 45 миллиардов тенге.

Особое внимание Благотворительный фонд «Халык» уделяет образовательным программам, считая это направление одним из ключевых в своей деятельности. Оказывая поддержку отечественному образованию, Фонд вносит свой посильный вклад в развитие качественного образования в Казахстане. Тем самым способствуя росту числа людей, способных менять жизнь в стране к лучшему – профессионалов в различных сферах, потенциальных лидеров и «великих умов». Одной из значимых инициатив фонда «Халык» в образовательной сфере стал проект *Ozgeris powered by Halyk Fund* – первый в стране бизнес-инкубатор для учащихся 9-11 классов, который помогает развивать необходимые в современном мире предпринимательские навыки. Так, на содействие малому бизнесу школьников было выделено более 200 грантов. Для поддержки талантливых и мотивированных детей Фонд неоднократно выделял гранты на обучение в Международной школе «Мирас» и в *Astana IT University*, а также помог казахстанским школьникам принять участие в престижном конкурсе «*USTEM Robotics*» в США. Авторские работы в рамках проекта «Тәлімгер», которому Фонд оказал поддержку, легли в основу учебной программы, учебников и учебно-методических книг по предмету «Основы предпринимательства и бизнеса», преподаваемого в 10-11 классах казахстанских школ и колледжей.

Помимо помощи школьникам, учащимся колледжей и студентам Фонд считает важным внести свой вклад в повышение квалификации педагогов, совершенствование их знаний и навыков, поскольку именно они являются проводниками знаний будущих поколений казахстанцев. При поддержке Фонда «Халык» в южной столице был организован ежегодный городской конкурс педагогов «*Almaty Digital Ustaz*».

Важной инициативой стал реализуемый проект по обучению основам финансовой грамотности преподавателей из восьми областей Казахстана, что должно оказать существенное влияние на воспитание финансовой грамотности и предпринимательского мышления у нового поколения граждан страны.

Необходимую помощь Фонд «Халык» оказывает и тем, кто особенно остро в ней нуждается. В рамках социальной защиты населения активно проводится работа по поддержке детей, оставшихся без родителей, детей и взрослых из социально уязвимых слоев населения, людей с ограниченными

возможностями, а также обеспечению нуждающихся социальным жильем, строительству социально важных объектов, таких как детские сады, детские площадки и физкультурно-оздоровительные комплексы.

В копилку добрых дел Фонда «Халык» можно добавить оказание помощи детскому спорту, куда относится поддержка в развитии детского футбола и карате в нашей стране. Жизненно важную помощь Благотворительный фонд «Халык» оказал нашим соотечественникам во время недавней пандемии COVID-19. Тогда, в разгар тяжелой борьбы с коронавирусной инфекцией Фонд выделил свыше 11 миллиардов тенге на приобретение необходимого медицинского оборудования и дорогостоящих медицинских препаратов, автомобилей скорой медицинской помощи и средств защиты, адресную материальную помощь социально уязвимым слоям населения и денежные выплаты медицинским работникам.

В 2023 году наряду с другими проектами, нацеленными на повышение благосостояния казахстанских граждан Фонд решил уделить особое внимание науке, поскольку она является частью общественной культуры, а уровень ее развития определяет уровень развития государства.

Поддержка Фондом выпуска журналов Национальной Академии наук Республики Казахстан, которые входят в международные фонды Scopus и WoS и в которых публикуются статьи отечественных ученых, докторантов и магистрантов, а также научных сотрудников высших учебных заведений и научно-исследовательских институтов нашей страны является не менее значимым вкладом Фонда в развитие казахстанского общества.

С уважением, Благотворительный Фонд «Халык»!

БАС РЕДАКТОР:

ТҮЙМЕБАЕВ Жансейіт Қансейітұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің ректоры (Алматы, Қазақстан)

ҒАЛЫМ ХАТШЫ:

ӘБІЛҚАСЫМОВА Алма Есімбекқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Абай атындағы ҚазҰПУ Педагогикалық білімді дамыту орталығының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

САТЫБАЛДЫ Әзімхан Әбілқайырұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Экономика институтының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Әбдіжапар Жұманұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Халықаралық инновациялық технологиялар академиясының президенті (Алматы, Қазақстан), **Н = 6**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, экономика ғылымдарының докторы, профессор, «Киево-Могилян академиясы» ұлттық университетінің кафедра меңгерушісі (Киев, Украина), **Н=2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, К. Разумовский атындағы Мәскеу мемлекеттік технологиялар және менеджмент университетінің кәсіптік білім берудің педагогикасы және психологиясы кафедрасының меңгерушісі (Мәскеу, Ресей), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Ләззат Мыктыбекқызы, экономика ғылымдарының докторы, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Қуатқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті педагогика кафедрасының меңгерушісі (Қарағанды, Қазақстан), **Н = 3**

БУЛАТБАЕВА Күлжанат Нурымжанқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының бас ғылыми қызметкері (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 2**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ресей білім академиясының академигі, «Білім берудегі стандарттар және мониторинг» журналының бас редакторы (Мәскеу, Ресей), **Н=2**

ЕСІМЖАНОВА Сайра Рафихевна, экономика ғылымдарының докторы, Халықаралық бизнес университетінің профессоры, (Алматы, Қазақстан), **Н = 3**

«Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясы РҚБ-нің Хабаршысы».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Меншіктенуші: «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ (Алматы қ.). Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігінің Ақпарат комитетінде 12.02.2018 ж. берілген

№ 16895-Ж мерзімдік басылым тіркеуіне қойылу туралы куәлік.

Тақырыптық бағыты: *әлеуметтік ғылымдар саласындағы зерттеулерге арналған.*

Мерзімділігі: жылына 6 рет.

Тиражы: 300 дана.

Редакцияның мекен-жайы: 050010, Алматы қ., Шевченко көш., 28, 219 бөл., тел.: 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ, 2023

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

ТУЙМЕБАЕВ Жансеит Кансеитович, доктор филологических наук, профессор, почетный член НАН РК, ректор Казахского национального университета им. аль-Фараби (Алматы, Казахстан)

УЧЕНЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

АБЫЛКАСЫМОВА Алма Есимбековна, доктор педагогических наук, профессор, академик НАН РК, директор Центра развития педагогического образования КазНПУ им. Абая (Алматы, Казахстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

САТЫБАЛДИН Азимхан Абылкаирович, доктор экономических наук, профессор, академик НАН РК, директор института Экономики (Алматы, Казахстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Абдижапар Джуманович, доктор экономических наук, профессор, почетный член НАН РК, президент Международной академии инновационных технологий (Алматы, Казахстан), **Н = 6**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой Национального университета «Киево-Могилянская академия» (Киев, Украина), **Н = 2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, доктор педагогических наук, профессор, заведующий кафедрой педагогики и психологии профессионального образования Московского государственного университета технологий и управления имени К. Разумовского (Москва, Россия), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Лязат Мыктыбековна, доктор экономических наук, профессор Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Куатовна, доктор педагогических наук, профессор, заведующая кафедрой педагогики Карагандинского университета имени Е.А.Букетова (Караганда, Казахстан), **Н=3**

БУЛАТБАЕВА Кулжанат Нурымжановна, доктор педагогических наук, профессор, главный научный сотрудник Национальной академии образования имени Ы. Алтынсарина (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии образования, главный редактор журнала «Стандарты и мониторинг в образовании» (Москва, Россия), **Н=2**

ЕСИМЖАНОВА Сайра Рафихевна, доктор экономических наук, профессор Университета международного бизнеса (Алматы, Казахстан), **Н = 3**

«Вестник РОО «Национальной академии наук Республики Казахстан».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Собственник: РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы).
Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации Министерства информации и коммуникаций и Республики Казахстан № **16895-Ж**, выданное 12.02.2018 г.

Тематическая направленность: *посвящен исследованиям в области социальных наук.*

Периодичность: 6 раз в год.

Тираж: 300 экземпляров.

Адрес редакции: 050010, г. Алматы, ул. Шевченко, 28, ком. 219, тел. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан», 2023

EDITOR IN CHIEF:

TUIMEBAYEV Zhansait Kanseitovich, Doctor of Philology, Professor, Honorary Member of NAS RK, Rector of Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan).

SCIENTIFIC SECRETARY:

ABYLKASSYMOVA Alma Esimbekovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Executive Secretary of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology of Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan), **H = 2**

EDITORIAL BOARD:

SATYBALDIN Azimkhan Abilkairovich, Doctor of Economics, Professor, Academician of NAS RK, Director of the Institute of Economics (Almaty, Kazakhstan), **H = 5**

SAPARBAYEV Abdizhapar Dzhumanovich, Doctor of Economics, Professor, Honorary Member of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology (Almaty, Kazakhstan) **H = 4**

LUKYANENKO Irina Grigor'evna, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of the National University "Kyiv-Mohyla Academy" (Kiev, Ukraine) **H = 2**

SHISHOV Sergey Evgen'evich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy and Psychology of Professional Education of the Moscow State University of Technology and Management named after K. Razumovsky (Moscow, Russia), **H = 6**

SEMBIEVA Lyazzat Maktybekova, Doctor of Economic Science, Professor of the L.N. Gumilyov Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 3**

ABILDINA Saltanat Kuatovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy of Buketov Karaganda University (Karaganda, Kazakhstan), **H = 3**

BULATBAYEVA Kulzhanat Nurymzhanova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Chief Researcher of the National Academy of Education named after Y. Altynsarın (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 2**

RYZHAKOV Mikhail Viktorovich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, academician of the Russian Academy of Education, Editor-in-chief of the journal «Standards and monitoring in education» (Moscow, Russia), **H = 2**

YESSIMZHANOVA Saira Rafikhevna, Doctor of Economics, Professor at the University of International Business (Almaty, Kazakhstan), **H = 3**.

Bulletin of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan.

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Owner: RPA «National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan» (Almaty). The certificate of registration of a periodical printed publication in the Committee of information of the Ministry of Information and Communications

of the Republic of Kazakhstan **No. 16895-Ж**, issued on 12.02.2018.

Thematic focus: *it is dedicated to research in the field of social sciences.*

Periodicity: 6 times a year.

Circulation: 300 copies.

Editorial address: 28, Shevchenko str., of. 220, Almaty, 050010, tel. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, 2023

BULLETIN OF NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
ISSN 1991–3494
Volume 4. Number 404 (2023), 546-559
<https://doi.org/10.32014/2023.2518-1467.568>

УДК 331.5.024.54

FTAMP 06.77.61

© **Salkynbayeva F.D.***, **Tayauova G.Zh.**, **Yesturliyeva A.I.**,
Bermukhamedova G.B., **Dababrata Ch. 2023**

Caspian University of Technology and Engineering named
after Sh. Yessenov, Aktau, Kazakhstan
E-mail: fatima.salkynbayeva@yu.edu.kz

PECULIARITIES OF FORMATION OF YOUTH ENTREPRENEURSHIP IN KAZAKHSTAN

Salkynbayeva Fatima Davitbayevna — student of EP 8D10403- Economics, Caspian University of Technology and Engineering named after Sh. Yessenov, Aktau, Kazakhstan
E-mail: fatima.salkynbayeva@yu.edu.kz, ORCID: 0000-0003-1253-9647

Tayauova Gulzhanat Zhubatkanovna — PhD, MBA vice-rector for external relations and doctoral studies of Turan University. Associate professor of the Department of management, Kazakhstan, Almaty
E-mail: g.tayauova@turan-edu.kz, ORCID: 0000-0001-8061-3955

Yesturliyeva Aigul Iklasovna — Candidate of Economics Sciences, Associate Professor of the Department «Economics» Caspian University of Technology and Engineering named after Sh. Yessenov, Aktau, Kazakhstan
E-mail: aigul.yesturliyeva@yu.edu.kz, ORCID: 0000-0001-5632-8134

Bermukhamedova Galiya Berikovna — Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the department «Management», Kazakh University of Technology and Engineering named after Sh. Yessenov, Aktau, Kazakhstan
E-mail: galiya.bermukhamedova@yu.edu.kz, ORCID: 0000-0003-3420-4979

Dababrata Chowdhury — PhD, London Canterbury Christ Church University, Kent CT 1 QU

Abstract

Youth entrepreneurship is a promising sector of entrepreneurial activity for a number of reasons, among which one can highlight the solution of employment problems, the willingness and ability to apply new solutions, including digital ones, increasing the propensity of young people to risk, which is an important quality of an entrepreneur. In addition, the creation of a full-fledged support infrastructure is required to involve the younger generation in entrepreneurial activity. The purpose of the scientific article is to identify the most relevant areas of development of youth entrepreneurship in the Republic of Kazakhstan today. When writing the article, methods of analysis, comparison, generalization, survey, statistics of scientific research were used. An online survey was conducted among 500 young people of Mangistau region aged 15 to 28 years. Based on the results of the survey, an analysis

of the youth labor market was conducted. The characteristics of youth unemployment in the regions of Kazakhstan and Mangistau region are given. The statistical data of the National Bureau of Statistics of the Republic of Kazakhstan concerning the trends of youth unemployment are presented. The main factors leading to the emergence of youth unemployment are identified. The features and foreign experience of entrepreneurship development among young people are considered. The authors considered the possibilities of youth entrepreneurship development in the socio-economic market system. The possibility of reducing the unemployment rate among young people in Kazakhstan by stimulating youth entrepreneurship was assessed. Specific recommendations are given to support youth entrepreneurship in the labor market at the regional level.

Keywords: labor market, youth unemployment, youth entrepreneurship, youth policy, youth Support, small business

© Ф.Д. Салкынбаева*, Г.Ж. Таяуова, А.И. Естурлиева,
Г.Б. Бермухамедова, Ч. Дабабрата, 2023

Ш.Есенов атындағы Каспий технологиялар және инжиниринг университеті
Ақтау Қазақстан.

E-mail: fatima.salkynbayeva@yu.edu.kz

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЖАСТАР КӘСІПКЕРЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЕРЕКШЕЛІГІ

Салкынбаева Фатима Давитбаевна — ОП 8D10403 -Экономика Ш.Есенов атындағы Каспий технологиялар және инжиниринг университеті докторанты, Ақтау, Қазақстан

E-mail: fatima.salkynbayeva@yu.edu.kz. ORCID: 0000-0003-1253-9647;

Таяуова Гулжанат Жұбатқановна — PhD, MBA, Тұран университетінің сыртқы байланыстар және докторантура жөніндегі проректоры, менеджмент кафедрасының доценті, Алматы қ., Қазақстан

E-mail: g.tayauova@turand.edu.kz. ORCID: 0000-0001-8061-3955;

Естурлиева Айгуль Икласовна — Ш.Есенов атындағы Каспий технологиялар және инжиниринг университеті экономика ғылымдарының кандидаты, «Экономика» кафедрасының доценті, Ақтау, Қазақстан

E-mail: aigul.yesturliyeva@yu.edu.kz. ORCID: 0000-0001-5632-8134;

Бермухамедова Галия Бериковна — Экономика ғылымдарының кандидаты, Ш.Есенов атындағы Қазақ технология және инжиниринг университеті менеджмент кафедрасының доценті, Ақтау, Қазақстан

E-mail: galiya.bermukhamedova@yu.edu.kz. ORCID: 0000-0003-3420-4979;

Дабабрата Чоудхури — PhD, Лондон Кентербери университеті Крайст-Черч, Кент СТ 1 QU
E-mail: daba.chowdhury1@canterbury.ac.uk. ORCID: 0000 0002-3117-3997.

Аннотация. Жастар кәсіпкерлігі бірқатар себептер бойынша кәсіпкерлік белсенділіктің перспективалы секторы болып табылады, олардың ішінде жұмысқа орналасу проблемаларын шешуді, жаңа шешімдерді, оның ішінде цифрлық шешімдерді қолдануға дайындығы мен қабілетін, жастардың тәуекелге бейімділігін арттыруды ерекше атап өтуге болады, бұл кәсіпкердің

маңызды сапасы болып табылады. Сонымен қатар, жас ұрпақты кәсіпкерлік қызметке тарту үшін толыққанды қолдау инфрақұрылымын құру талап етіледі. Ғылыми мақаланың мақсаты – Қазақстан Республикасында бүгінгі таңда жастар кәсіпкерлігін дамытудың ең өзекті бағыттарын анықтау. Мақаланы жазу барысында ғылыми зерттеудің талдау, салыстыру, жалпылау, сауалнама, статистикалық әдістері қолданылды. Маңғыстау облысының 15-28 жас аралығындағы 500 жастар арасында онлайн сұрау жүргізілді. Сауалнама қорытындысы бойынша жастардың еңбек нарығына талдау жүргізілді. Қазақстанның аймақтары және Маңғыстау облысы бойынша жастар жұмыссыздығына сипаттама берілген. Жастар жұмыссыздығының үрдістеріне қатысты ҚР Ұлттық статистика бюросының статистикалық деректері келтірілген. Жастар жұмыссыздығының пайда болуына әкелетін негізгі факторлар анықталды. Жастар арасында кәсіпкерлікті дамыту ерекшеліктері, шетелдік тәжірибе қарастырылды. Авторлар әлеуметтік және экономикалық нарықтық жүйеде жастар кәсіпкерлігін дамыту мүмкіндіктері қарастырылды. Қазақстандағы жастар арасындағы жұмыссыздық деңгейін төмендетудің жастар кәсіпкерлігін ынталандыру арқылы шешу мүмкіндігі бағаланды. Өңірлер деңгейіндегі еңбек нарығының жастар сегментіндегі жастар кәсіпкерлігін қолдау бойынша нақты ұсыныстар берілді.

Түйін сөздер: еңбек нарығы, жастар жұмыссыздығы, жастар кәсіпкерлігі, жастар саясаты, жастарды қолдау, шағын бизнес

© **Ф.Д. Салқынбаева***, **Г.Ж. Таяуова**, **А.И. Естурлиева**, **Г.Б. Бермухамедова**, **Ч. Дабабрата**, 2023

Каспийский Университет Технологий и Инжиниринга имени Ш.Есенова,
Ақтау, Казахстан,

E-mail: fatima.salkynbayeva@yu.edu.kz

ОСОБЕННОСТЬ ФОРМИРОВАНИЯ МОЛОДЕЖНОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В КАЗАХСТАНЕ

Салқынбаева Фатима Давитбаевна — ОП 8D10403 -Экономика Ш.Есенов атындағы Каспий технологиялар және инжиниринг университеті докторанты, Ақтау, Қазақстан
E-mail: fatima.salkynbayeva@yu.edu.kz. ORCID: 0000-0003-1253-9647;

Таяуова Гулжанат Жубаткановна — PhD, MBA, Тұран университетінің сыртқы байланыстар және докторантура жөніндегі проректоры, менеджмент кафедрасының доценті, Алматы қ., Қазақстан

E-mail: g.tayauova@turan-edu.kz. ORCID: 0000-0001-8061-3955;

Естурлиева Айгуль Икласовна — Ш.Есенов атындағы Каспий технологиялар және инжиниринг университеті экономика ғылымдарының кандидаты, «Экономика» кафедрасының доценті, Ақтау, Қазақстан

E-mail: aigul.yesturliyeva@yu.edu.kz. ORCID: 0000-0001-5632-8134;

Бермухамедова Галия Бериковна — Экономика ғылымдарының кандидаты, Ш.Есенов атындағы Қазақ технология және инжиниринг университеті менеджмент кафедрасының доценті, Ақтау, Қазақстан

E-mail: galiya.bermukhamedova@yu.edu.kz. ORCID: 0000-0003-3420-4979;

Аннотация. Молодежное предпринимательство является перспективным сектором предпринимательской активности по ряду причин, среди которых можно выделить решение проблем трудоустройства, готовность и способность применять новые решения, в том числе цифровые, повышение склонности молодежи к риску, что является важным качеством предпринимателя. Кроме того, для вовлечения молодого поколения в предпринимательскую деятельность требуется создание полноценной инфраструктуры поддержки. Цель научной статьи — определить наиболее актуальные направления развития молодежного предпринимательства в Республике Казахстан на сегодняшний день. При написании статьи использовались методы анализа, сравнения, обобщения, опроса, статистики научного исследования. Проведен онлайн-опрос среди 500 молодых людей Мангистауской области в возрасте от 15 до 28 лет. По итогам опроса был проведен анализ молодежного рынка труда. Дана характеристика молодежной безработицы по регионам Казахстана и Мангистауской области. Приведены статистические данные Национального бюро статистики РК, касающиеся тенденций молодежной безработицы. Выявлены основные факторы, приводящие к возникновению молодежной безработицы. Рассмотрены особенности и зарубежный опыт развития предпринимательства среди молодежи. Авторы рассмотрели возможности развития молодежного предпринимательства в социально-экономической рыночной системе. Оценивалась возможность снижения уровня безработицы среди молодежи в Казахстане путем стимулирования молодежного предпринимательства. Даны конкретные рекомендации по поддержке молодежного предпринимательства на рынке труда на уровне регионов.

Ключевые слова: рынок труда, молодежная безработица, молодежное предпринимательство, молодежная политика, поддержка молодежи, малый бизнес

Кіріспе

Қазіргі уақытта жастар кәсіпкерлігін дамытуды қолдаудың маңыздылығын асыра бағалау қиын. Жастардың кәсіпкерліктің әлеуетті субъектісі ретіндегі ерекшелігі оның ұтқырлығы, икемділігі, қызметтің жаңа бағыттарын тезірек игеру қабілеті, тәуекелге дайындығының жоғарылауы, сондай-ақ оқуға қабілеттілігінің жоғарылауы болып табылады. Алайда, жастарға тән жағымды қасиеттерге қарамастан, бірқатар жағымсыз факторлар сақталады, мысалы, материалдық ресурстар мен тәжірибенің жетіспеушілігі, іскерлік байланыстар мен бизнес саласында білімнің болмауы немесе жеткіліксіз болуы.

Жастардың тәжірибесі аз екенін ескере отырып, жас ұрпақтың еңбек нарығындағы интегративті процесі экономиканың құлдырау кезеңінде айтарлықтай нашарлайды. Жастар жұмыссыздығының негізгі салдары уақытша емес, тұрақты сипатқа ие болады және жеке адамдардың өмірінде

де, мемлекеттің ұлттық даму траекториясында да із қалдырады: жас кезінде жұмысқа орналасу кезінде елеулі қиындықтарға тап болған кезде, кейбір адамдар болашақта осы жағымсыз тәжірибеден зардап шегеді және нашар бейімделеді, олардың еңбек нарығындағы «өміршеңдігі» төмендейді. Елдің еңбекке қабілетті халқының 35% құрайтын жастар халықтың қалған топтарымен салыстырғанда неғұрлым жігерлі, неғұрлым оқытылатын және өз қабілеттеріне сенімді.

Зерттеудің мақсаты - Қазақстан Республикасында жастар жұмыссыздығын оңтайлы шешудің мүмкін жолы ретінде жастар кәсіпкерлігін дамыту мүмкіндіктерін зерттеу болып табылады. Бұл тақырыптың өзектілігі бүгінгі таңда жастар жұмыссыздығы ұлттық проблемалардың бірі болып табылады, өйткені жас ұрпақ - қазіргі қоғамның болашағы, ал оның еңбек қызметі - азаматтардың барлық санаттарының құралдарымен әлеуметтік қамсыздандыру.

Әдістер мен материалдар

Жастар кәсіпкерлігінің жай-күйін, проблемалары мен даму тенденцияларын зерттеу формальды логика, талдау, синтез, индукция, дедукция, салыстыру, бақылау және т.б. әдістерін қолдану қажеттілігін тудырды. Зерттеудің ақпараттық базасы ҚР заңнамалық актілері, Ұлттық статистика бюросының, Еңбек және әлеуметтік қорғау министрлігінің ресми статистикалық материалдары болды.

Нәтижелер және оларды талқылау

Қазіргі уақытта жастар кәсіпкерлігін дамыту және қолдау негізінен жастар арасында кәсіпкерлік қызметті жүргізу негіздері туралы білімді тарату, инновацияларды тарту, студенттер, ЖОО түлектері үшін ғылыми-техникалық салада жастар кәсіпкерлік ортасын қалыптастыру, жастар өкілдері құратын шағын кәсіпкерлік субъектілерінің санын ұлғайту және олардың бәсекеге қабілеттілігін қолдау арқылы жүзеге асырылады.

Жастар кәсіпкерлігін дамытудың шетелдік тәжірибеде 4 негізгі үлгісі бар. Әлемдік контексте, осындай қолдауды жүзеге асыратын әртүрлі елдерде жастар кәсіпкерлігін қолдаудың схемалық, жүйелендірілген шетелдік үлгілері суреттегі схема түрінде ұсынылған.

Бірінші бағыт - жастар кәсіпкерлігін дамыту үлгісі - ұзақ мерзімді іскерлік белсенділік тұжырымдамасы Канада, Шотландия және АҚШ-тың бірқатар штаттарына тән. Бұл модельдің негізгі ұстанымдары кәсіпкерлік қызмет туралы жалпы идеяны өмір салты ретінде қамтиды және ұзақ уақыт бойы бекітілуі керек.

Екінші үлгі - экспортты ұлғайту тұжырымдамасы. Бұл Қытайдың шағын бизнесті қолдау жүйесінде көрініс табады. Бұл тұжырымдаманы таңдау тауарларға ішкі сұраныстың жоғары қанықтылығына және мемлекеттің геосаяси мүдделеріне байланысты.

Үшінші үлгі – саралануды (дифференциацияны) (максимизациялау идеясы. Бұл Америка Құрама Штаттары мен Германияда қолданылатын жастар, жастар отбасы және т.б. сияқты әрбір санатқа қатысты. Бұл жеке көзқарас. Сипаттамалар кең ауқымда өзгереді: кейбір аудандарда іс жүзінде немесе формада бизнестің көптеген түрлері бар, ал басқаларында олар мүлдем болмайды.

Төртінші үлгі – Сингапур мен Австралиядағыдай жастар секторын орталықтандырылған қолдау тұжырымдамасы. Бұл тұжырымдама әлеуетті және белсенді жас кәсіпкерлердің уақыт шығындарын едәуір азайту, нарықтағы жағдай мен ахуал туралы ақпараттың сапасын бақылау, жас кәсіпкерлердің мансаптық жолдарын қадағалау үшін «бір терезе» принципін қолданады (Борис, О. А., 2021).

Кейбір елдер өздерінің күш-жігерін нақты тұжырымдамаларға емес, бүкіл елге немесе аймаққа тән мәселелерге бағыттауды жөн көруі мүмкін.

Сурет 1 – Жастар кәсіпкерлігін қолдаудың шетелдік үлгілері(Chigunta, 2002)

Көптеген елдерде жастар кәсіпкерлігін қолдаудың өзіндік нысаны мен шаралары болады: қаржылық, мүліктік, ақпараттық және кеңес беру. Еуропа елдерінде жастар кәсіпкерлігін қолдау нысанының бір нысаны бизнес-инкубаторлар болып табылады.

Әдетте, жастар кәсіпкерлігін қолдаудың озық тәжірибесі келесі үш параметр бойынша топтастырылған жастар кәсіпкерлігін қолдаудың бірнеше стратегияларын, құрылымдарын және әдістерін қамтиды:

1) мүмкіндік жасау – жастар кәсіпкерлігіне ықпал ететін өсу нүктелерін құру. Қоғамдағы кәсіпкерлікті тану және бағалау неғұрлым жоғары болса және кәсіпкерлік мінез-құлық қоғамда тереңірек болса, соғұрлым қаржылық, адами және физикалық ресурстар мен мүмкіндіктерді тануға және оларды іскери кәсіпорындарға айналдыруға ықпал ететін ақпараттың болуы сияқты қажетті негіздемелік жағдайларды жасауға қоғамдық қолдау көбірек болады;

2) кәсіпкерлікке оқыту - кәсіпкерлік үшін мотивация, қарым-қатынас және құзыреттілік құру. Жаңа фирмаларды құруға көмектесу кәсіпкерлікті оқытудың негізгі мақсаты болып табылады. Қолданыстағы фирмаларға инновацияларды ынталандыратын кәсіпкерлік ойлауды құру бірдей маңызды.

3) стартаптарды қолдау – «өзің жаса» қағидатынан бас тартпай, бизнесті ашуға көмек көрсету. Жастар кәсіпкерлігін қолдау жүйелерін жас болашақ

кәсіпкерлер үшін қолжетімді және тартымды ету, сондай-ақ қаржыландыру және үй-жайларды беру бөлігінде нарықтық жүйелік іркілісті түзету қажет (Aitzhanova, 2021).

Қазақстанның еңбек нарығында еңбекақы төлеу және ұйымдастыру жағдайлары лайықты жұмыс орындарының болмауына байланысты жастар үшін бейресми жұмыспен қамту, фрилансерлік жұмыс қалыптасады, ол ең жақсы жағдайда өзін-өзі жұмыспен қамтыған халық санатына айналады. Жастар арасындағы жұмыссыздықтың өсу қарқыны кәсіпкерлік белсенділік индикаторының инварианты болып табылады, өйткені ол еңбек қызметіне, өзін-өзі жұмыспен қамтуға ынталандырады.

Халықтың жұмыспен қамтылуын іріктеп зерттеу деректері бойынша 2022 жылы Қазақстан экономикасының түрлі салаларында 9 млн адам жұмыспен қамтылды, оның ішінде 6,9 млн адам (экономикада жұмыспен қамтылғандардың жалпы санының 76,3%) жалдамалы жұмыспен, 2,1 млн адам (экономикада жұмыспен қамтылғандардың жалпы санының 23,7%) өзін-өзі жұмыспен қамтыды (Кесте 1).

Кесте 1 - Еңбек нарығының негізгі көрсеткіштері

Жыл	Жұмыс күші, адам	Жұмыспен қамтылған халық, адам	Соның ішінде		Жұмыссыз халық, адам	Жастар (15-28 жаста) жұмыссыздығы деңгейі, %	Жұмыс күші құрамына кірмейтін адамдар, адам
			Жалдамалы қызметкерлер	Өзін-өзі жұмыспен қамтыған қызметкерлер			
2020	9 180 845	8 732 040	6 686 666	2 045 374	448 805	4,9	3,8
2021	9 256 757	8 807 113	6 710 206	2 096 907	449 644	4,9	3,8
2022	9 429 809	8 971 539	6 847 300	2 124 239	458 270	4,9	3,8

Ескерту: <https://stat.gov.kz/industries/labor-and-income/stat-empt-unempl/publications/19985/>

Жұмыспен қамтылғандардың ең көп үлесі сауда (16,7%), білім беру (12,7%), өнеркәсіп (12,5%), ауыл шаруашылығы (12,4%) салаларында байқалды. Толық жұмыспен қамтылмаған адамдар саны 258 мың адамды құрады. Жұмыс берушінің бастамасымен жұмыс көлемінің төмендеуіне байланысты аз жұмыс істеген жұмысшылардың бұл санатында икемді жұмыс кестесі және басқа себептер бар.

Жұмыссыз, бірақ жұмыс іздемеген немесе жұмысқа кірісуге дайын емес адамдар саны (әлеуетті жұмыс күші) 49,8 мың адамды құрады. Жұмыс күш құрамына кірмейтін адамдардың үлесі 15 және одан жоғары жастағы халықтың 31,3%-ын құрады. 15 пен 28 жас аралығындағы жастар арасындағы жұмыссыздық деңгейі 3,8%-ды құрады.

Жұмыссыз жастардың ең көп саны Алматы қаласында (Қазақстан Республикасы бойынша 15-28 жас аралығындағы барлық жұмыссыз халықтың 6,4%), одан кейін Қарағанды облысы келеді, облыста жастар арасында жұмыссыздар 4,9% құрады. Астана қаласы антилидерлерінің үштігін

жабады, онда жұмыссыз жастар 4,5% құрайды. Жұмыссыз жастардың ең аз саны Маңғыстау облысында жұмыссыз жастар саны 0,8% - ға қысқарды. Ақтөбе облысы бойынша жастар арасындағы жұмыссыздық деңгейі 2021-2022 жылдары 2,8% құрады. Аймақтық бөліністе республика бойынша қалаларда жастар жұмыссыздығы көп болуына байланысты жастар арасында жұмыссыздық деңгейі 3,0% құрайды.

Осылайша, жастар жұмыссыздығы төмендегідей объективті себептерге байланысты:

- жұмыссыздардың жалпы санының өсуімен;
- жастардың жеткілікті тәжірибесінің болмауы, осыған байланысты олар соңғы кезекте бос лауазымдар болған кезде жұмысқа қабылданады, өндіріс көлемі төмендеген кезде бірінші болып қысқартылады;
- жастарды кәсіби даярлау деңгейі мен сапасының еңбек нарығының талаптарына сәйкес келмеуі;
- жастармен жеткілікті дамымаған кәсіптік бағдар беру жұмысы;
- кәсіптік білім беру мекемелерінің кадрларды даярлау құрылымы мен еңбек нарығындағы мамандарға объективті қолданыстағы қажеттіліктер арасындағы сәйкессіздік (бүгінде экономика және басқару саласындағы мамандарды шығару оларға деген нақты қажеттіліктен едәуір асып түседі, ал өндіріс, білім, ғылым, медицина кадрлық жетіспеушілікті сезінуді жалғастыруда) (Smirnov, 2020);
- жастардың болашақ жұмысқа деген талаптары мен жалақы деңгейіне, нақты еңбек жағдайларына сәйкес келмеуі.

Жастар дәстүрлі түрде мансаптық өсу перспективалары мен әлеуметтік кепілдіктердің жоғары деңгейімен жоғары жалақы алатын жұмысқа бағытталған. Еңбек нарығындағы жұмыс күшінің төмен құны жастардың жалақысы төмен жұмысқа барудан бас тартуына әкеледі (Liotti, 2022).

Жастар жұмыссыздығы мәселесін шешуге жастар кәсіпкерлігін дамыту ықпал ете алады. Кәсіпкерлік олардың өзіне жұмыс жасауына, өзінің болашағын өзін анықтауына мүмкіндік береді.

Бүгінгі таңда жастар кәсіпкерлігі Қазақстанда шағын бизнесті дамытудың басым бағыттарының бірі болып табылады. Жастарды кәсіпкерлік қызметпен айналысуға ынталандыратын қолайлы жағдайлар жасау жалпы мемлекеттік және өңірлік деңгейдегі түрлі бағдарламаларда қаралады.

Жастар кәсіпкерлігі - бұл өте күрделі сектор, ол мемлекеттік органдар тарапынан ерекше назар аударуды талап етеді. Оның дұрыс жолға қойылған, мақсатты қолдауы өңірдегі шағын кәсіпкерліктің дамуын қамтамасыз етеді, бұл өз кезегінде экономикалық өсуге, өңірдің инвестициялық тартымдылығын арттыруға алып келеді.

Талқылау

Жастар кәсіпкерлігі қоғамның әлеуметтік, экономикалық және мәдени прогресіне айтарлықтай әсер етеді. Сондықтан жастардың кәсіпкерлік қызметті ұйымдастыруы мен жүргізуіне мүмкіндік беретін ерекше жағдайлар

жасау қажет, бұл өнеркәсіптік, әлеуметтік, білім беру секторларына әсер ететін биліктің барлық деңгейлерінде стратегияларды әзірлеуді және іске асыруды талап етеді.

Мемлекеттік құрылымдардың кең ауқымының белсенді өзара іс-қимылы талап етіледі, яғни ведомствоаралық жұмыс тиімдірек болуға тиіс.

Маңғыстау облысының 15-28 жас аралығындағы 500 жастар арасында сұрау жүргізілді. Бұл респонденттердің 65% (325 адам) - жоғары білім алған болса, 15% (75 адам) - жоғары білім алуда, ал қалған 20% (100 адам) ЖОО түсуді енді жоспарлап отыр.

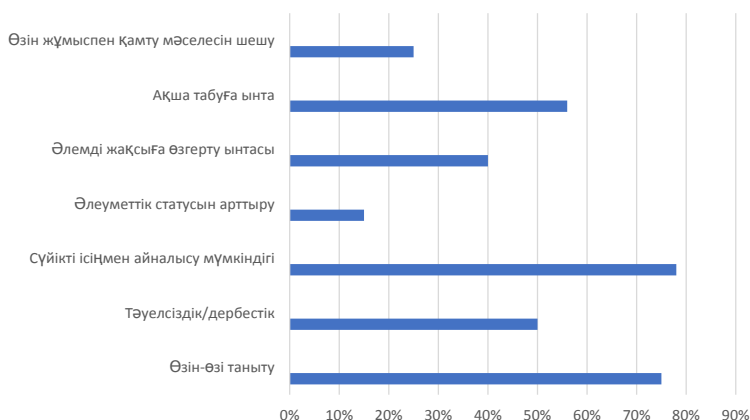
Жастар арасындағы жұмыссыздықты зерттеуде жастар келесі жиі кездесетін себептерді анықтайды:

- жұмыссыздардың жалпы санының өсуі;
- жұмыс тәжірибесінің болмауы;
- кәсіби даярлық деңгейі мен сапасының сәйкес келмеуі;
- жастармен тиімді кәсіптік бағдар беру жұмысының болмауы;
- жас мамандарды даярлау деңгейі мен еңбек нарығындағы мамандарға деген қажеттілік арасындағы сәйкессіздік;
- жастар үшін қажетті жалақы деңгейінің сәйкес келмеуі.

Біздің ойымызша, жастар арасындағы жұмыссыздық проблемасын оның көп бөлігін кәсіпкерлік қызметке тарту арқылы шешу қажет. Бұл ұсынысты жастар арасында көптеген сауалнамалар қолдайды.

Өз бизнесін ашудың басым жасы - 21 жас. Сауалнама жүргізілген жастардың 70% - қызмет көрсету бағытында, 19% - сауда саласында, ал 11% - өндірістік саласында бизнес жүргізуді жоспарлайды.

Кәсіпкерлікпен айналысқысы келетін жастарды ынталандыратын негізгі себептер төмендегідей көріністе анықталды: өзін-өзі таныту (75%), тәуелсіздік/ дербестік (50%), сүйікті ісіңмен айналысу мүмкіндігі (78%), әлеуметтік статусын арттыру (15%), әлемді жақсыға өзгерту ынтасы (40%), ақша табуға ынта (56%), өзін жұмыспен қамту мәселесін шешу (25%).

Сурет 2 – «Өз ісіңізді ашуға қандай факторлар ынталандырады?» деген сұраққа жауап нәтижесі

Өз ісін ашуға кедергі келтіретін факторлар да анықталды: қаржылық мүмкіндіктердің болмауы (75%), білімнің жеткіліксіздігі (55%), өзіне/өз идеясына сенімсіздігі (60%), ынтаның болмауы/жалқаулық (40%), пікірлестер командасының болмауы (30%), бизнес-идеяның болмауы (30%), жақын адамдардың қолдамауы (20%).

Сауалнама қорытындысы бойынша жұмысқа орналасу кезінде жастар келесі негізгі проблемаларды бастан кешіретіндігі анықталды:

- 1) еңбек нарығындағы нақты жағдай туралы ақпараттың болмауы;
- 2) жұмыс берушілердің талаптарын білмеуі және оларға сәйкес келмеуі;
- 3) түйіндемені дұрыс құрастыра алмау және өзін жеке таныстыра алмау (өзін-өзі таныстыру және жұмыс берушімен іскерлік қарым-қатынас дағдыларының әлсіздігі);
- 4) жұмыс іздеу дағдылары жоқ;
- 5) еңбек нарығындағы мінез-құлық қағидаларын және жұмыс іздеудің арналары мен жолдары туралы ақпаратты білмеу;
- 6) көбінесе өзін-өзі бағалау және өз идеяларын тез жүзеге асыруға деген ұмтылыс;
- 7) еңбек нарығындағы елеулі бәсекелестік;
- 8) көңілсіздік және өзіне деген сенімсіздік.

Зерттеулер көрсеткендей, ҚР жоғары оқу орындары мен орта кәсіптік білім беру ұйымдарының түлектерінен жұмыс іздеу келесі жолдармен жүзеге асырылады:

- таныстар арқылы (жұмыссыз түлектердің 31%);
- Интернет немесе БАҚ желісіндегі хабарландырулар (29 %);
- жұмыс берушіге тікелей жүгіну (19 %);
- мемлекеттік жұмыспен қамту қызметіне өтініш (12 %).

Жастардың кәсіпкерлігіне жәрдемдесу қажеттілігі зерттеу деңгейінде де, саяси және практикалық деңгейде де анықталды. Жастар кәсіпкерлігін қолдаудың ең көп тараған түрі жастарды бизнес жүргізу білімі мен дағдыларына үйрету болып табылады.

Жоғары оқу орындары мен жоғары оқу орындарының студенттері үшін кәсіпкерлікті оқыту кәсіпкерлік дағдылар мен ниеттерге оң әсер етеді, бірақ бұл ұзақ мерзімді перспективада кәсіпкерлік қызметке немесе табысқа әрдайым ауыса бермейді. Оқыту кәсіпкерлік ойлау мен дағдыларды қалыптастырады, қысқа мерзімде өзін-өзі жұмыспен қамтуды арттырады, бірақ қаржыға қол жетімділікті шектеу және/немесе оларды сауатсыз пайдалану банкроттыққа әкеледі.

Бизнес-жоспарлар (стартаптар) конкурстары сияқты жастарды кәсіпкерлікке тартудың мұндай құралы маңызды. Мұндай конкурстар жеңімпаздарға оқыту, тәлімгерлік және қаржыландыру үйлесімін береді.

Жастар кәсіпкерлігін дамыту жастардың жұмыссыздық мәселесін шешуге, жастардың ұмтылыстарының төмендеуіне, олардың әлеуметтік идеяларының деформациясына көмектесе алады. Кәсіпкерлік жастардың амбицияларын,

олардың кәсіби ұмтылыстарын, өздері үшін жұмыс істеуге және өз болашағын анықтауға деген ұмтылысын біріктіре алады.

Сауалнама қорытындысы көрсеткендей, жастардың кәсіпкерлік қызметті ұйымдастыруға және дамытуға деген жеке ниеті мен дағдылары жеткіліксіз. Бизнесті бастау үшін қолайлы құқықтық және нарықтық орта, сондай-ақ басқа факторлар маңызды роль атқарады.

Кәсіпкерлік ойлауды (кәсіпкерлік өнерді) ерте жастан, мектеп кезінен бастау керек. Сол сияқты, орта арнайы / жоғары білім беру бағдарламаларында кәсіпкерлікке оқыту, егер олар техникалық білімнен тыс болса, жалпы эмпирикалық дағдылармен және өзара оқытумен, соның ішінде өзін-өзі басқару, өзін-өзі дамыту элементтерімен қамтамасыз етілсе, пайдалы болады. Маңғыстау облысында ERG компаниясының бастамашылдығы 2018 жылы өткенбайқау нәтижесінде «көзі көрмейтіндерге арналған ақылды трость» жобасы жүзеге асырылады. (Yessenov University командасы).

Бұл жоба кәсіпкерлік білім беруді дамытуға, кәсіпкерлік ахуалды жақсартуға және Маңғыстау, Қарағанды, Ақтөбе, Қостанай және Павлодар облыстарының экономикаларын дамытуға бағытталған жоба болып табылады.

ЖОО-ны бітіргеннен кейін кәсіпкер болуды көздемейтін адамдар үшін (немесе осы уақытқа дейін кәсіби дағдыларды игеруге, кәсіби мансап жасауға, болашақта өз бизнесін жоспарлауға) өзін-өзі басқару, қолдау желілерін құру және бизнесті өмір жоспарларына енгізуге бағдарлау да пайдалы болады. Бұл жастарға еңбек нарығында сауатты шарлауға және өмір сүруге арналған қаражат көздерінің кең спектріне ие болуға, пайда болған кезде өздерінің бизнес-идеяларын іске асыруға қолайлы жағдайда уақтылы стратегиялық таңдау жасауға мүмкіндік береді (Айтжанова, 2022; Асылбек, 2022; Смирнов, 2020).

Жастардың өзін-өзі жұмыспен қамтуы күнкөріс қаражатын алудың жалғыз тәсілі болып табылатын жағдайларда өнімділігі төмен, әлсіз өсіп келе жатқан салаларда және «тар қуыстарда» микрокәсіпорындар пайда болады. Мұндай жастар үшін стратегиялық ойлауға, стратегиялық өсу секторларын, нарықтық сұранысы жоғары, қосылған құны жоғары салаларды таңдауға және нарықтық желілер түрінде жастар кәсіпорындарын құруға көмектесетін оқыту бағдарламалары маңызды.

Жастардың жұмыссыздық деңгейін төмендету үшін келесі шараларды қолдануға болады деп санаймыз:

1. мемлекет бұл процеске көмектесуі керек, мысалы, бастаушы мамандарды жұмысқа қабылдайтын, оны нағыз кәсіпқой ретінде өсіретін және оны ұзақ уақыт жұмыс істеуге қалдыруға дайын компанияларға субсидиялар беру.

2. мектеп уақытында кәсіби бағдарға көбірек көңіл бөлу маңызды. Жасөспірімдер қандай мамандыққа қызығушылық танытатынын, қай салада дамуға дайын екенін түсінуі керек, көбінесе олар тұрақты жұмыс таба ала ма, әлде үнемі ізденісте бола ма, ал диплом олар үшін мүлдем пайдалы емес.

3. ақпараттық дереккөздерде адамдар сұранысқа ие мамандықтарды

таңдауы үшін қандай еңбек ресурстары жеткіліксіз және жақын болашақта не қажет екендігі туралы көбірек айту керек, әйтпесе жоғары білім алған адам өз мамандығына деген сұраныстың жоғалуына байланысты жұмысқа орналаса алмайтын жағдай туындауы мүмкін.

4. жұмыс берушілер мен жұмысқа орналасушылар үшін жұмысқа орналасу процесін жеңілдету қажет. Жастар әрдайым жұмыс іздеуде болады және, әрине, ресми түрде бекітілмеген шарттармен жұмыс істегеннен гөрі ресми жұмысқа орналасу жақсы болар еді. Құжаттармен, қағазбастылықпен қиындықтарды азайту жұмысқа орналасуға ұмтылатын адамдар санының артуына әкеледі.

Осылайша, жастар жұмыссыздығы мәселесі Қазақстан Республикасы үшін ең өзекті болып табылады деген қорытынды жасауға болады, өйткені жастар арасында жұмыстың болмауы жас мамандардың басқа елдерге кетуіне әкелуі мүмкін. Экономикасы мықты ел болып қалу және ғылыми-техникалық прогресс деңгейін арттыру үшін мемлекет осы проблемамен күресуге тиіс.

Жұмыссыздық деңгейінің жоғары болуы жас кадрлардың елден кетуі проблемалары туындайды, бұл өз кезегінде еңбек нарығына және мемлекеттің бәсекеге қабілеттілігінің жалпы деңгейіне теріс әсер етеді. Қалыптасқан проблемалардың нәтижесінде халықтың жоғары білікті жас мамандарға деген қажеттіліктерін қанағаттандыру және жастар жұмыссыздығы мәселелерін шешу мәселелері бірінші орынға шығады. Жастарды патриоттық және азаматтық тәрбиелеу мәселелері ел үшін басымдыққа айналуға, сондай-ақ әлеуметтік лифттерді қалыптастыру және жас азаматтар арасындағы жұмыссыздық мәселелерін жою жөніндегі бастамалар мәселелері бірінші орынға шығады (Примбетова, 2020).

Қазақстанда жастар жұмыссыздығын шешу үшін жастар кәсіпкерлігі мәселелерін кәсіпкерлік рухты арттыру үшін консультациялар мен тренингтер өткізу; жоғары сыныптарда қаржылық сауаттылық негіздері және кәсіпкерлік қызмет негіздері бойынша қосымша пәндерді енгізу; кәсіпкерлікті қолдау жөніндегі мемлекеттік бағдарламалар туралы ақпараттандыруды барынша арттыру ұсынылады. Аталған іс-шаралар Қазақстанда жастар кәсіпкерлігін дамытуға ықпал ететін болады.

Қорытынды

Жастарды жұмысқа орналастыру қиын мәселе болып табылады. Мәселе соншалықты маңызды және көп қырлы, ол барлық мүдделі тараптардың әрекеттерін үйлестіруді талап етеді. Жастар жұмыссыздығы мәселесін шешу мемлекеттің әлеуметтік саясатының негізгі бағыттарының бірі болуға тиіс.

Жастардың еңбекке конституциялық құқығын іске асыру үшін қолайлы жағдайлар жасау тұрғысынан мемлекеттік билік органдарының, кәсіптік білім беру мекемелерінің, жұмыс берушілердің, қоғамдық ұйымдардың өзара іс-қимылының нақты тетігін әзірлеу қажет.

Бұл мақсатқа қол жеткізуге ықпал етуі мүмкін:

- жұмысқа орналасумен, кәсіби кеңес берумен, жастарды психологиялық қолдаумен айналысатын мамандандырылған институттардың қажетті санын

құру (кадр агенттіктері, әлеуметтік-психологиялық көмек орталықтары, еңбек биржалары және т.б.);

- жоғары оқу орындары үшін мемлекеттік тапсырыс жүйесін қалыптасқан еңбек нарығының уақыт талаптары мен шарттарына сәйкес келетін мамандықтарға қалпына келтіру;

- өңірдегі жұмыс күшіне сұраныс динамикасын ескере отырып, шығарылатын мамандардың саны мен құрылымының оңтайлы параметрлерін анықтау;

- жұмыс берушілерді кадр әлеуетіне жас мамандарды тартуға және қосуға ынталандыру (еңбек биржалары мен кадр агенттіктері базасында жұмыс берушілермен консультациялық-түсіндіру семинарларын өткізу);

- кәсіпорындарда жас мамандардың санын квоталауды енгізу, жеке кәсіпкерлер үшін кадр саясатын жоспарлау курстарын ұйымдастыру және т. б.);

- жастар кәсіпкерлігі жүйесін дамыту.

ӘДЕБИЕТТЕР

Айтжанова Д.Н. Основные научные подходы к пониманию сущности и экономической роли молодежного предпринимательства. «Тұран» университетінің хабаршысы. 2022; (1): 250-258. <https://doi.org/10.46914/1562-2959-2022-1-1-250-258>

Асылбек, А. А. Проблемы молодежного предпринимательства в Казахстане / А. А. Асылбек, А. К. Акмуллаева // ТЕОРИЯ и ПРАКТИКА СОВРЕМЕННОЙ науки : сборник статей XI Международной научно-практической конференции, Пенза, 12 декабря 2022 года. – Пенза, 2022. – С. 94-97.

Aitzhanova D. N., Begentayev M. M., Kunyazova S. K., Titkov A. A. // Bulletin of Karaganda University // Youth entrepreneurship in the Republic of Kazakhstan: concept, problems and solutions / Economy Series. – 2021. – Vol. 102, No. 2. – P. 4-15.

Борис, О. А. Молодежное предпринимательство как средство решения проблемы безработицы среди молодых людей / О. А. Борис, В. Н. Парахина // Экономическая наука сегодня. – 2021. – № 14. – С. 29-41. – DOI 10.21122/2309-6667-2021-14-29-41.

V. V. Smirnov, A. N. Zakharova, T. V. Talanova [et al.] // The Problem of Youth Unemployment and Entrepreneurship / Education Excellence and Innovation Management: A 2025 Vision to Sustain Economic Development during Global Challenges : Proceedings of the 35th International Business Information Management Association Conference (IBIMA), Seville, Spain, 01–02 апреля 2020 года. Vol. I. – Seville, Spain: International Business Information Management Association (IBIMA), 2020. – P. 7741-7751.

Kultanova, A. Y. The Influence of Economic Indicators of the Country on Youth International Migration: a Comparative Analysis / A. Y. Kultanova, G. T. Kunurkulzhayeva, Zh. K. Abzhan // Экономика: стратегия и практика. – 2023. – Vol. 18, No. 1. – P. 210-226. – DOI 10.51176/1997-9967-2023-1-210-226.

Примбетова С. Ч., Мухамбетова Д. Е. Молодежное предпринимательство как эффективный способ решения проблем молодежной безработицы // Место социально-гуманитарных наук в развитии современной цивилизации : сборник научных трудов по материалам Международной научно-практической конференции 31 января 2020г. : Белгород : ООО Агентство перспективных научных исследований (АПНИ), 2020. С. 73-75. URL: <https://apni.ru/article/433-molodezhnoe-predprinimatelstvo-kak-effektivn>

Liotti, G. Labour Market Regulation and Youth Unemployment in the EU-28 / G. Liotti // Italian Economic Journal. – 2022. – Vol. 8, No. 1. – P. 77-103. – DOI 10.1007/s40797-021-00154-3.

Chigunta F. Youth entrepreneurship: Meeting the key policy challenges / Oxford University. Oxford. 2002. 312 с.

Смирнов, В. В. Анализ молодежной безработицы и предпринимательства в современном мироустройстве / В. В. Смирнов, А. Н. Захарова, Г. С. Дулина // Экономический анализ: теория и практика. – 2020. – Т. 19, № 2(497). – С. 286-309. – DOI 10.24891/ea.19.2.286.

REFERENCES

Aitjanova D.N. Key scientific approaches to understanding the essence and economic role of youth entrepreneurship. *Bulletin of Turan University*. 2022;(1):250-258. <https://doi.org/10.46914/1562-2959-2022-1-1-250-258>

Asylbek, A. A. Problems of youth entrepreneurship in Kazakhstan / A. A. Asylbek, A. K. Akmullaeva // *Theory and Practice of Modern Science: Proceedings of the XI International Scientific and Practical Conference, Penza, December 12, 2022. - Penza, 2022. - P. 94-97.*

Aitjanova D. N., Begentayev M. MKunyazova., S. K., Titkov A. A. // *Bulletin of Karaganda University*. // Youth entrepreneurship in the Republic of Kazakhstan: concept, problems and solutions / *Economy Series. – 2021. – Vol. 102, No. 2. – P. 4-15.*

Boris, O. A. Youth entrepreneurship as a means of solving the problem of unemployment among young people / O. A. Boris, V. N. Parakhina // *Economic Science Today. – 2021. – No. 14. – P. 29-41. – DOI 10.21122/2309-6667-2021-14-29-41.*

Chigunta F. Youth entrepreneurship: Meeting the key policy challenges / Oxford University. Oxford. 2002. 312 c.

Kultanova, A. Y. The Influence of Economic Indicators of the Country on Youth International Migration: a Comparative Analysis / A. Y. Kultanova, G. T. Kunurkulzhayeva, Zh. K. Abzhan // *Economics: strategy and practice. – 2023. – Vol. 18, No. 1. – P. 210-226. – DOI 10.51176/1997-9967-2023-1-210-226.*

Liotti, G. Labour Market Regulation and Youth Unemployment in the EU-28 / G. Liotti // *Italian Economic Journal. – 2022. – Vol. 8, No. 1. – P. 77-103. – DOI 10.1007/s40797-021-00154-3.*

Primbetova S. Ch., Mukhambetova D. E. Youth entrepreneurship as an effective way to solve youth unemployment problems // *The Place of Social and Humanitarian Sciences in the Development of Modern Civilization: Collection of Scientific Papers based on the Materials of the International Scientific and Practical Conference January 31, 2020: Belgorod: LLC Agency for Prospective Scientific Research (APNI), 2020. P. 73-75. URL: <https://apni.ru/article/433-molodezhnoe-predprinimatelstvo-kak-effektivn>*

Smirnov, V. V. Analysis of youth unemployment and entrepreneurship in the modern world order / V. V. Smirnov, A. N. Zakhrova, G. S. Dulina // *Economic Analysis: Theory and Practice. – 2020. – Vol. 19, No. 2(497). – P. 286-309. – DOI 10.24891/ea.19.2.286.*

V. V. Smirnov, A. N. Zakharova, T. V. Talanova [et al.] // *The Problem of Youth Unemployment and Entrepreneurship / Education Excellence and Innovation Management: A 2025 Vision to Sustain Economic Development during Global Challenges : Proceedings of the 35th International Business Information Management Association Conference (IBIMA), Seville, Spain, 01–02 апреля 2020 года. Vol. I. – Seville, Spain: International Business Information Management Association (IBIMA), 2020. – P. 7741-7751.*

МАЗМҰНЫ

ПЕДАГОГИКА

А.Е. Әбілқасымова, Б.Р. Қасқатаева, Е.А. Тұяқов, А.А. Бажи, А.Н. Умиралханов ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ОРТА МЕКТЕП ПЕН ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫНДА МАТЕМАТИКАНЫ ОҚЫТУДЫҢ САБАҚТАСТЫҚ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	7
А.Г. Аубакир, А.Д. Майматаева, С.В. Суматохин, Д.У. Сексенова БОЛАШАҚ БИОЛОГ МҰҒАЛІМДЕРДІҢ ЦИФРЛЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТЕРІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ.....	26
А.Б. Бахтыбай, Т.А. Турмамбеков АСТРОНОМИЯНЫҢ КЕЙБІР ТАҚЫРЫПТАРЫН ОҚЫТУДА ЖАҢА ӘДІС-ТӘСІЛДЕРДІҢ ТИІМДІЛІГІН БАҒАЛАУ.....	45
А.Ш. Ермекбаева АҒЫЛШЫН ТІЛІ САБАҚТАРЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС ДАҒДЫЛАРЫН ЖАҚСARTУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ БЕЙНЕЛЕРДІ ПАЙДАЛАНУ.....	55
С.Ж. Жанжигитов БОЛАШАҚ ЗАҢҒЕРЛЕРДІҢ КӘСІБИ ТЕРМИНОЛОГИЯЛЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМЫТУДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ МОДЕЛІ.....	66
Э.Б. Жаппарбергенова PVL ТЕХНОЛОГИЯСЫН ЖАРАТЫЛЫСТАНУ ҒЫЛЫМДАРЫНЫҢ БІЛІМ БЕРУ БАҒДАРЛАМАСЫНА ЕНГІЗУ ӘДІСТЕМЕСІНІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....	81
С. Жорабай, К. Мамирова, Д. Садыкова БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ САКРАЛДЫ ЖЕРЛЕР ТУРАЛЫ ТҮСІНІКТЕРІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК НЕГІЗДЕРІ.....	94
Г.Е. Жумағалиева, А.Р. Райымқұлова, Ә.Е. Әбуов, А. Айпенсова, Н.Б. Бахытбек БОЛАШАҚ МАМАНДАРЫНЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ДАМЫТУ ТЕХНОЛОГИЯСЫ.....	108
Г. Жусупкалиева, Б. Қуанбаева, Г. Салтанова, А. Тумышева, М. Рахметов ФИЗИКАЛЫҚ ЕСЕПТЕРДІ ШЫҒАРУ ҮДЕРІСІНДЕ STEM ТЕХНОЛОГИЯСЫН ҚОЛДАНУ.....	119
С.Ж. Ибадуллаева, Г.М. Байхожаева, С.К. Таженова, А.Ж. Берденқұлова, П.Ж. Нағашыбаева БИОЛОГ МҰҒАЛІМДІ ДАЯРЛАУДА БИОАЛУАНТҮРЛІЛІК ТУРАЛЫ БІЛІМДІ ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ.....	131
А.И. Исаев, Ш.М. Алимова, Н.Д. Қошанова, Э.К. Ибрагимова, Б.З. Умиров ПӘНДІК-ТІЛДІ КІРКІТІРЕ ОҚЫТУ ТЕХНОЛОГИЯСЫНДА СКАФФОЛДИНГ ӘДІСІН ІСКЕ АСЫРУ АРҚЫЛЫ БИОЛОГИЯ САБАҒЫН ҰЙЫМДАСТЫРУ.....	143
Н.С.Кожамқұлова, Д.Т.Танирбергенова, Б.Б.Атабекова БІЛІМ БЕРУ МЕНЕДЖЕРЛЕРІН ОҚЫТУ ӘДІСТЕРІ.....	158
А.Н. Конкабаева, Н.Н. Конкабаева, Р.Ж. Мрзабаева XX ҒАСЫРДЫҢ 20-ЖЫЛДАРЫНДАҒЫ ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ БІЛІМ БЕРУ САЛАСЫНДАҒЫ КІТАПХАНАЛАРДЫҢ РӨЛІ.....	168
К. Құлшаш, Ж.Б. Шілдебаев ОРТА МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРАУДА ІС-ӘРЕКЕТТІ ЗЕРТТЕУ ӘДІСТЕМЕСІ.....	179
А.Ж. Мурзалинова, А.А. Жайтапова, Л.С. Альмагамбетова, Г. Дянкова, Н.Т. Уалиева АУЫЛ МЕКТЕП МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ КӘСІБИ ДАМЫТУ ЭКОСИСТЕМАСЫНДАҒЫ ЫНТЫМАҚТАСТЫҚ ЖӘНЕ ӨЗАРА ӘРЕКЕТТЕСТІК БАСҚАРУ.....	197
Т. Мырзабеков, Г. Жетпісбаева, Ш. Алтынбеков ЖОҒАРЫ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ МАТЕМАТИКА САЛАСЫНДАҒЫ ЗЕРТТЕУ ДАҒДЫЛАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК НЕГІЗДЕРІ.....	218
К.К. Сагадиева, С.А.Иванова, Н.В. Докучаева, Д.Б. Тілеумбетова ТЕХНИКАЛЫҚ ЖОО СТУДЕНТТЕРІНІҢ ЗЕРТТЕУ ІС-ӘРЕКЕТІНДЕГІ ҒЫЛЫМИ ӘЛЕУЕТІН ЖӘНЕ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ОЙЛАУЫН ДАМЫТУ.....	234

Р. Садыкова, Э. Джансеркеева, Қ. Құбдашева, В. Юлдашева САРАЛАП ОҚЫТУ – ОҚУ ПРОЦЕСІН ҰЙЫМДАСТЫРУ ФОРМАСЫ РЕТІНДЕ.....	247
Г.А. Сейдуллаева, Ж.Б. Жардамалиева, Г.Ж. Жалелова, К.А. Сундеткалиева СТУДЕНТТЕРДІҢ СӨЙЛЕУ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ БАСЫМ БАҒЫТТАРЫ.....	260
С.Ж. Турикпенова, М.Н. Оспанбекова, А.Д. Рыскулбекова БОЛАШАҚ МАМАНДАРДЫ АРТ-ТЕХНОЛОГИЯ НЕГІЗІНДЕ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТІН ДАМУЫҒА ДАЯРЛАУ.....	276
Қ.Ж. Утеева, А.К. Олжасва, Б.Б. Атабекова, К.А. Абдреймова, А.Т. Кенжебаевна ЖЕТКІНШЕКТЕР САНАСЫНДА ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ ДАМУЫҒА ДАЯРЛАУ.....	291

ЭКОНОМИКА

М.Х. Абдинова, А.Е. Ажарбаева КОММЕРЦИЯЛЫҚ БАНКТИҢ НЕСИЕ ТӘУЕКЕЛІН БАСҚАРУ: МӘСЕЛЕЛЕР МЕН ШЕШІМДЕР («ХАЛЫҚ БАНК» АҚ МЫСАЛЫНДА).....	304
Ш.К. Абиқенова, Ш.Т. Айтимова, Г.С. Сағтарова, А.Б. Бекмагамбетов, Ә.Е.Төлепов ҚАЗАҚСТАННЫҢ КӨМІР ШАХТАЛАРЫНДА БОЛҒАН ӨНДІРІСТІК ЖАРАҚАТТАНУДЫҢ СТАТИСТИКАЛЫҚ КӨРСЕТКІШТЕРІН ТАЛДАУ.....	317
Л.Т. Ақильжанова, А.Т. Жансейтов, А.Б. Мыржықбаева, С.Б. Байбосынов ҰЛТТЫҚ ЭКОНОМИКАНЫҢ ТҰРАҚТЫЛЫҒЫ МЕН ОРНЫҚТЫ ДАМУЫН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚАРЖЫЛЫҚ МЕМЛЕКЕТТІК ЖОСПАРЛАУ.....	330
Ж.З. Баймуқашева, Г.Б. Танирбергенова, А.А. Кудайбергенова, Э.С. Балапанова, М.Н. Нургабылов ҚАЗАҚСТАНДА ӘЙЕЛ КӘСІПКЕРЛІГІН ДАМУЫ: МӘСЕЛЕЛЕР МЕН БОЛАШАҒЫ.....	347
Э.С. Балапанова, М.Д. Каримова, А.Т. Исаева, З.У. Джубалиева, Р.К. Арзикулова ЕДТЕСН ЖОБАСЫНЫҢ ТИІМДІЛІГІН ЕСЕПТЕУ “МАРКЕТПЛЕЙСТЕРДЕГІ МИЛЛИОН”.....	365
Б. Бимбетова, Ж. Кенжин, Г. Жанибекова, Ж. Кинашева ӘЛЕУМЕТТІК КӘСІПКЕРЛІК: ҚАЗІРГІ ҚОҒАМДАҒЫ РӨЛІ МЕН МҮМКІНДІКТЕРІ.....	378
Н. А. Гумар, М. Я. Имрамзиева, Г. Қ. Жанибекова, Ш.Е.Шалбаева, С.Н.Изеев ҚАЗАҚСТАН ЭКОНОМИКАСЫН ЦИФРЛАНДЫРУ ЖАҒДАЙЫНДА БАНК СЕКТОРЫН ТРАНСФОРМАЦИЯЛАУ.....	392
Л.М. Давиденко, А.Н. Бейсембина, С.К. Кунызова, М.К. Каримбергенова, Н.М. Шеримова, А.Ж. Кунызова АДАМИ КАПИТАЛДЫҢ ҚҰНЫН АРТТЫРУ АРҚЫЛЫ ТЕХНОЛОГИЯНЫ ДАМУЫ ЖӘНЕ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ БРЕНДИНГТІ ІЛГЕРІЛЕТУ.....	404
Г. Жамбылова, Г.Даулиева, Г. Сағындықова, Ү. Юсупов, М. Есбусинова АУЫЛШАРУАШЫЛЫҚ КЕШЕНІН МОДЕРНИЗАЦИЯЛАУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІГІ.....	419
Н.Б. Жарқынбаева, Б. Вольф КӘСІПОРЫНДАРДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТРАНСФОРМАЦИЯЛАР ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ ҰЙЫМДАСТЫҚ МІНЕЗ-ҚҰЛЫҚҚА ЭМОЦИОНАЛДЫҚ ИНТЕЛЛЕКТНІҢ ӘСЕРІ.....	433
Д. Жуламанова ТАЛАНТТАРДЫ БАСҚАРУ ЖӘНЕ GIG-ЭКОНОМИКА: БИБЛИОМЕТРИЯЛЫҚ ТАЛДАУ.....	451
Кенжин Ж. Б, Кунызов Е.К, Серик Серикбаев, М.Жанат, Дюсенгазина Н. Н, Л.А. Шафеева АЙМАҚТЫҢ АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫНЫҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ДАМУЫ (ПАВЛОДАР ОБЛЫСЫ МЫСАЛЫ): ҚИЫНДЫҚТАР, СТРАТЕГИЯЛАР ЖӘНЕ БОЛАШАҒЫ.....	463
А.К. Кожаметова, А.Б. Есмұрзаева ЖАСЫЛ ЭНЕРГЕТИКАҒА КӨШУ: ҚАРЖЫЛАНДЫРУ НАРЫҒЫНА, ИНВЕСТИЦИЯЛАРҒА ЖӘНЕ ТҰРАҚТЫ БОЛАШАҚҚА АРНАЛҒАН САЯСАТҚА ЖАН-ЖАҚТЫ ШОЛУ.....	481
Б.Б. Мубарақова, Д.С. Уразалимова, Г.Ж. Рысмаханова, Н.С. Кафтункина, Л.З. Паримбекова, А.Ж. Мусина ҚР ШАҒЫН ЖӘНЕ ОРТА КӘСІПКЕРЛІГІН ДАМУЫ АРҚЫЛЫ ЖҰМЫСПЕН ҚАМТУ ДЕҢГЕЙІН АРТТЫРУ.....	497

Н.А. Нүрсейіт

ҚОЛМА-ҚОЛ АҚШАСЫЗ АЙНАЛЫМҒА КӨШУДІҢ АРТЫҚШЫЛЫҚТАРЫ
МЕН КЕМШІЛІКТЕРІ.....511

А. Оразғалиева, Г. Сағындықова, Г. Жанибекова, Р. Малаева, Ж. Кинашева
ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЖАСТАР АРАСЫНДАҒЫ ЖҰМЫССЫЗДЫҚ МӘСЕЛЕСІНІҢ
ШЕШІЛУ ЖОЛДАРЫ.....531

Ф.Д. Салқынбаева, Г.Ж.Таяуова, А.И.Есентурлиева, Г.Б.Бермухамедова, Ч.Дабабрата
ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЖАСТАР КӘСІПКЕРЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЕРЕКШЕЛІГІ.....546

Уалтаева А.С., Атабаева Ф.К., Уалтаев М.Д.
1920 ЖӘНЕ 2020 ЖЫЛДАРДАҒЫ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ТРАНСФОРМАЦИЯ
ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ ЖҰМЫСТЫҢ ЖАҢА ФОРМАЛАРЫ.....560

Н.Ж.Уразбаев, Б.К.Нурмаганбетова, А.Ж.Наурызбаев, Б.Х.Айдосова, А.Б.Алибекова,
ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ МҰНАЙ-ГАЗ КОМПАНИЯЛАРЫНЫҢ «ЖАСЫЛ»
ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫНДАҒЫ ИНВЕСТИЦИЯЛАРЫНЫҢ ТИІМДІЛІГІН ҚАРЖЫЛЫҚ
БАҒАЛАУ ЖӘНЕ БОЛЖАУ.....573

Ж.А. Шанайбаева, Л.М. Сембева, А.Б. Алибекова
ШЕТЕЛДІК ТӘЖІРИБЕНІ ЕСКЕРЕ ОТЫРЫП, СЫРТҚЫ МЕМЛЕКЕТТІК АУДИТ
ОРГАНДАРЫНЫҢ САРАПТАМАЛЫҚ-ТАЛДАМАЛЫҚ ҚЫЗМЕТІН ЖЕТІЛДІРУ.....592

СОДЕРЖАНИЕ

ПЕДАГОГИКА

А.Е. Абылкасымова, Б.Р. Каскатаева, Е.А. Туяков, А.А. Бажи, А.Н. Умиралханов О ПРОБЛЕМЕ ПРЕЕМСТВЕННОСТИ ОБУЧЕНИЯ МАТЕМАТИКЕ В ШКОЛЕ И ПЕДАГОГИЧЕСКОМ ВУЗЕ КАЗАХСТАНА.....	7
А.Г. Аубакир, А.Д. Майматаева, С.В. Суматохин, Д.У. Сексенова ФОРМИРОВАНИЕ ЦИФРОВЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ БИОЛОГИИ.....	26
А.Б. Бахтыбай, Т.А. Турмамбеков ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ НОВЫХ ПОДХОДОВ В ПРЕПОДАВАНИИ НЕКОТОРЫХ ТЕМ АСТРОНОМИИ И АСТРОФИЗИКИ.....	45
А.Ш. Ермакбаева ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ВИДЕОРОЛИКОВ В КАЧЕСТВЕ ИНСТРУМЕНТА ДЛЯ УЛУЧШЕНИЯ КОММУНИКАТИВНЫХ НАВЫКОВ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА.....	55
С.Ж. Жанжигитов ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ МОДЕЛЬ РАЗВИТИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ТЕРМИНОЛОГИЧЕСКОЙ ГРАМОТНОСТИ БУДУЩИХ ЮРИСТОВ.....	66
Э.Б. Жаппарбергенова ОСОБЕННОСТИ МЕТОДИКИ ВНЕДРЕНИЯ ТЕХНОЛОГИИ PBL В ОБРАЗОВАТЕЛЬНУЮ ПРОГРАММУ ЕСТЕСТВЕННЫХ НАУК.....	81
С. Жорабай, К. Мамирова, Д. Садыкова МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ ПОНЯТИЯ ОБУЧАЮЩИХСЯ О САКРАЛЬНЫХ МЕСТАХ.....	94
Г.Е. Жумагалиева, А.Р. Раимкулова, А.Е. Абуов, А. Айпеисова, Н.Б. Бахытбек ТЕХНОЛОГИЯ РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ.....	108
Г. Жусупкалиева, Б. Куанбаева, Г. Салтанова, А. Тумышева, М. Рахметов ИСПОЛЬЗОВАНИЕ STEAM ТЕХНОЛОГИЙ В ПРОЦЕССЕ РЕШЕНИЯ ФИЗИЧЕСКИХ ЗАДАЧ.....	119
С.Ж. Ибадуллаева, Г.М. Байхожаева, С.К. Таженова, А.Ж. Берденкулова, П.Ж. Нагашыбаева ПУТИ ФОРМИРОВАНИЯ ЗНАНИЙ О БИОРАЗНООБРАЗИИ ПРИ ПОДГОТОВКЕ УЧИТЕЛЯ-БИОЛОГА.....	131
А.И. Исаев, Ш.М. Алимова, Н.Д. Кошанова, Э.К. Ибрагимова, Б.З. Умиров ОРГАНИЗАЦИЯ УРОКА БИОЛОГИИ ЧЕРЕЗ РЕАЛИЗАЦИЮ МЕТОДОВ СКАФФОЛДИНГА В ТЕХНОЛОГИИ ПРЕДМЕТНО-ЯЗЫКОВОГО ИНТЕГРИРОВАННОГО ОБУЧЕНИЯ.....	143
Н.С. Кожамкулова, Д.Т. Танирбергенова, Б.Б. Атабекова МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ МЕНЕДЖЕРОВ ОБРАЗОВАНИЯ.....	158
А.Н. Конкабаева, Н.Н. Конкабаева, Р.Ж. Мрзабаева РОЛЬ БИБЛИОТЕК В СФЕРЕ ОБРАЗОВАНИЯ КАЗАХСТАНА В 20-Е ГОДЫ XX ВЕКА.....	168
К. Кулшаш, Ж.Б. Чилдибаев МЕТОДИКА ИССЛЕДОВАНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПО ПОВЫШЕНИЮ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ СТАРШЕ КЛАССНИКОВ.....	179
А.Ж. Мурзалинова, А.А. Жайтапова, Л.С. Альмагамбетова, Г. Дянкова, Н.Т. Уалиева УПРАВЛЕНИЕ ДЛЯ СОТРУДНИЧЕСТВА И ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ В ЭКОСИСТЕМЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ УЧИТЕЛЕЙ СЕЛЬСКОЙ ШКОЛЫ.....	197
Т. Мырзабеков, Г. Жетписбаева, Ш. Алтынбеков МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ НАВЫКОВ СТАРШЕКЛАССНИКОВ В ОБЛАСТИ МАТЕМАТИКИ.....	218
К.К. Сагадиева, С.А. Иванова, Н.В. Докучаева, Д.Б. Тлеумбетова РАЗВИТИЕ НАУЧНОГО ПОТЕНЦИАЛА И ИННОВАЦИОННОГО МЫШЛЕНИЯ СТУДЕНТОВ ТЕХНИЧЕСКОГО ВУЗА В ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	234

Р. Садыкова, Э. Джансеркеева, К. Кубдашева, В. Юлдашева
ДИФФЕРЕНЦИРОВАННОЕ ОБУЧЕНИЕ КАК ФОРМА ОРГАНИЗАЦИИ
ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА247

Г.А. Сейдуллаева, Ж.Б. Жардамалиева, Г.Ж. Жалелова, К.А. Сундеткалиева
ПРИОРИТЕТНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ФОРМИРОВАНИЯ РЕЧЕВОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ
СТУДЕНТОВ260

С.Ж. Турикпенова, М.Н. Оспанбекова, А.Д. Рыскулбекова
ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ДЛЯ РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКИХ
СПОСОБНОСТЕЙ УЧАЩИХСЯ НА ОСНОВЕ АРТ-ТЕХНОЛОГИИ276

К.Ж. Утеева, А.К. Олжаева, Б.Б. Атабекова, К.А. Абдреймова, А.Т. Кенжебаева
ЗНАЧЕНИЕ РАЗВИТИЯ ЦЕННОСТЕЙ В СОЗНАНИИ ПОДРОСТКОВ291

ЭКОНОМИКА

М.Х. Абдинова, А.Е. Ажарбаева

УПРАВЛЕНИЕ КРЕДИТНЫМ РИСКОМ КОММЕРЧЕСКОГО БАНКА: ПРОБЛЕМЫ
И РЕШЕНИЯ (НА ПРИМЕРЕ АО «НАРОДНЫЙ БАНК»).....304

Ш.К. Абикинова, Ш.Т. Айтимова, Г.С. Сагтарова, А.Б. Бекмагамбетов, Ә.Е. Төлепов
АНАЛИЗ СТАТИСТИЧЕСКИХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ПРОИЗВОДСТВЕННОГО ТРАВМАТИЗМА,
ПРОИЗОШЕДШИХ НА УГОЛЬНЫХ ШАХТАХ КАЗАХСТАНА.....317

Л.Т. Ақылжанова, А.Т. Жансейтов, А.Б. Мыржықбаева, С.Б. Байбосынов
ФИНАНСОВОЕ ГОСУДАРСТВЕННОЕ ПЛАНИРОВАНИЕ ОБЕСПЕЧИВАЮЩЕЕ
СТАБИЛЬНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ И УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ.....330

**Ж.З. Баймукашева, Г.Б. Танирбергенова, А.А. Кудайбергенова, Э.С. Балапанова,
М.Н. Нургабылов**
РАЗВИТИЕ ЖЕНСКОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В КАЗАХСТАНЕ:
ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....347

Э.С. Балапанова, М.Д. Каримова, А.Т. Исаева, З.У. Джубалиева, Р.К. Арзикулова
РАСЧЕТ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРОЕКТА EDTECH “МИЛЛИОН НА
МАРКЕТПЛЕЙСАХ”.....365

Б. Бимбетова, Ж. Кенжин, Г. Жанибекова, Ж. Кинашева
СОЦИАЛЬНОЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВО: РОЛЬ И ВОЗМОЖНОСТИ В
СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ.....378

Н. А. Гумар, М. Я. Имрамзиева, Г. К. Жанибекова, Ш.Е.Шалбаева, С.Н.Изеев
ТРАНСФОРМАЦИЯ БАНКОВСКОГО СЕКТОРА В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ
ЭКОНОМИКИКАЗАХСТАНА.....392

**Л.М. Давиденко, А.Н. Бейсембина, С.К. Кунызова, М.К. Каримбергенова,
Н.М. Шеримова, А.Ж. Кунызова**
РАЗРАБОТКА ТЕХНОЛОГИИ И ПРОДВИЖЕНИЕ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО БРЕНДИНГА
ПУТЕМ НАРАЩИВАНИЯ СТОИМОСТИ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА.....404

Г. Жамбылова, Г. Даулиева, Г. Сагиндыкова, У. Юсупов, М. Есбусинова
СПЕЦИФИКА МОДЕРНИЗАЦИИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО КОМПЛЕКСА.....419

Н.Б. Жаркинбаева, Б. Вольф
ВЛИЯНИЕ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ИНТЕЛЛЕКТА НА ОРГАНИЗАЦИОННОЕ ПОВЕДЕНИЕ
В УСЛОВИЯХ ИННОВАЦИОННЫХ ПРЕОБРАЗОВАНИЙ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ.....433

Д. Жуламанова
УПРАВЛЕНИЕ ТАЛАНТАМИ И GIG-ЭКОНОМИКА: БИБЛИОМЕТРИЧЕСКИЙ
АНАЛИЗ.....451

**Ж. Б.Кенжин, Е.К.Кунызов, С.Серикбаев, М.Жанат, Н. Н.Дюсенгазина,
Л.А. Шафеева**
ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА В РЕГИОНЕ (НА ПРИМЕРЕ
ПАВЛОДАРСКОЙ ОБЛАСТИ): ВЫЗОВЫ, СТРАТЕГИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....463

А.К. Кожаметова, А.Б. Есмурзаева ПЕРЕХОД К ЗЕЛЕННОЙ ЭНЕРГИИ: ВСЕСТОРОННИЙ ОБЗОР РЫНКА ФИНАНСИРОВАНИЯ, ИНВЕСТИЦИЙ И ПОЛИТИКИ ДЛЯ УСТОЙЧИВОГО БУДУЩЕГО.....	481
Б.Б. Мубаракова, Д.С. Уразалимова, Г.Ж. Рысмаханова, Н.С. Кафгункина, Л.З. Паримбекова, А.Ж. Мусина ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА РК.....	497
Н.А. Нурсейт ПРЕИМУЩЕСТВА И НЕДОСТАТКИ ПЕРЕХОДА НА БЕЗНАЛИЧНЫЙ ОБОРОТ.....	511
А. Оразгалиева, Г. Сагиндыкова, Г. Жанибекова, Р. Малаева, Ж. Кинашева ПУТИ РЕШЕНИЯ ПРОБЛЕМЫ БЕЗРАБОТИЦЫ СРЕДИ МОЛОДЕЖИ В КАЗАХСТАНЕ....	531
Ф.Д. Салкынбаева, Г.Ж.Таяуова, А.И.Есентурлиева, Г.Б.Бермухамедова, Ч.Дабабрата ОСОБЕННОСТЬ ФОРМИРОВАНИЯ МОЛОДЕЖНОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В КАЗАХСТАНЕ.....	546
Уалтаева А.С., Атабаева Ф.К., Уалтаев М.Д. НОВЫЕ ФОРМЫ ЗАНЯТОСТИ В КОНТЕКСТЕ ТРАНСФОРМАЦИИ ЭКОНОМИКИ В 1920 -Е И 2020-Е ГОДЫ.....	560
Н.Ж.Уразбаев, Б.К.Нурмаганбетова, А.Ж.Наурызбаев, Б.Х.Айдосова, А.Б.Алибекова, ФИНАНСОВАЯ ОЦЕНКА И ПРОГНОЗИРОВАНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИНВЕСТИЦИЙ В «ЗЕЛЕННЫЕ» ТЕХНОЛОГИИ ДЛЯ НЕФТЕГАЗОВЫХ КОМПАНИЙ В КАЗАХСТАНЕ.....	573
Ж.А. Шанайбаева, Л.М. Сембева, А.Б. Алибекова СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ЭКСПЕРТНО-АНАЛИТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОРГАНОВ ВНЕШНЕГО ГОСУДАРСТВЕННОГО АУДИТА С УЧЕТОМ ЗАРУБЕЖНОГО ОПЫТА.....	592

CONTENTS

PEDAGOGYR

A.E. Abylkassymova, B.R. Kaskataeva, Y.A. Tuyakov, A.A. Bazhi, A.N. Umiralkhanov ON THE PROBLEM OF CONTINUITY OF TEACHING MATHEMATICS IN SCHOOL AND PEDAGOGICAL UNIVERSITY OF KAZAKHSTAN.....	7
A.G. Aubakir, A.D. Maimataeva, S.V. Sumatokhin, D.U. Seksenova FORMATION OF DIGITAL COMPETENCIES IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE BIOLOGY TEACHERS.....	26
A.Бахтыбай, Т.А. Турмамбеков EVALUATION OF THE EFFECTIVENESS OF NEW APPROACHES IN TEACHING SOME TOPICS OF ASTRONOMY AND ASTROPHYSICS.....	45
A.Sh. Yermekbayeva USING VIDEOS AS A TOOL TO ENHANCE STUDENTS' COMMUNICATION SKILLS DURING ENGLISH LESSONS.....	55
S.Zh. Zhanzhigitov PEDAGOGICAL MODEL OF PROFESSIONAL TERMINOLOGICAL LITERACY DEVELOPMENT OF FUTURE LAWYERS.....	66
E.B. Zhapparbergenova INTRODUCTION OF PBL TECHNOLOGY INTO THE EDUCATIONAL PROGRAM OF NATURAL SCIENCE.....	81
S. Zhorabay, K. Mamirova, D. Sadykova METHODOLOGICAL BASIS FOR FORMING STUDENTS' CONCEPT OF SACRED PLACES.....	94
G.E. Zhumagalieva, A.R. Raimkulova, A.E. Abuov, A. Aipeissova, N.B. Bakhytбек TECHNOLOGY OF DEVELOPMENT OF CREATIVE COMPETENCE OF FUTURE SPECIALISTS.....	108
G. Zhusupkalieva, B. Kuanbayeva, G. Saltanova, A. Tumysheva, M. Rakhmetov THE USE OF STEAM TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF SOLVING PHYSICAL PROBLEMS.....	119
S.Zh. Ibadullayeva, G.M. Baykhozhaeva, S.K. Tazhenova, A.Zh. Berdenkulova, P.Zh. Nagashybayeva WAYS OF FORMATION OF KNOWLEDGE ABOUT BIODIVERSITY IN THE PREPARATION OF A TEACHER-BIOLOGIST.....	131
G.I. Isaev, SH.M. Alimova, N.D. Kozhanova, E.K. Ibragimova, B.Z. Umirov ORGANIZATION OF THE BIOLOGY LESSON THROUGH THE IMPLEMENTATION OF SCAFFOLDING METHODS IN THE TECHNOLOGY OF SUBJECT-LANGUAGE INTEGRATED LEARNING.....	143
N.S.Kozhamkulova, D.T. Tanirbergenova, B.B.Atabekova TRAINING METHODS OF EDUCATIONAL MANAGERS.....	158
A.N. Konkabayeva, N.N. Konkabayeva, R.Zh. Murzabayeva THE ROLE OF LIBRARIES IN THE FIELD OF EDUCATION IN KAZAKHSTAN IN THE 20S OF THE 20TH CENTURY.....	168
K. Kulshash, J.B. Childibayev METHODOLOGY OF ACTION RESEARCH IN IMPROVING THE ENVIRONMENTAL FUNCTIONAL LITERACY OF HIGH SCHOOL STUDENTS.....	179
A.Zh. Murzalinova, A.A. Zhaitapova, L.S. Almagambetova, G. Dyankova, N.T. Ualiyeva MANAGEMENT FOR COOPERATION AND INTERACTION IN THE ECOSYSTEM OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF RURAL SCHOOL TEACHERS.....	197
T. Myrzabekov, G. Zhetpisbayeva, Sh. Altynbekov METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE FORMATION OF RESEARCH SKILLS OF HIGH SCHOOL STUDENTS IN THE FIELD OF MATHEMATICS.....	218

K.K. Sagadieva, S.A. Ivanova, N.V. Dokuchaeva, D.B. Tleumbetova DEVELOPMENT OF SCIENTIFIC POTENTIAL AND INNOVATIVE THINKING OF TECHNICAL UNIVERSITY STUDENTS IN RESEARCH ACTIVITIES.....	234
R. Sadykova, E. Janserkeyeva, K. Kubdasheva, V. Yuldasheva DIFFERENTIATED TEACHING IS A FORM OF ORGANIZATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS.....	247
G. Seidullayeva, Zh. Zhardamaliyeva, G. Zhalelova, K. Sundetkaliyeva PRIORITY DIRECTIONS FOR FORMING SPEECH COMPETENCE OF STUDENTS.....	260
S.Zh. Turikpenova, M.N. Ospanbekova, A.D. Ryskulbekova TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS FOR THE DEVELOPMENT OF CREATIVE ABILITIES OF STUDENTS BASED ON ART-TECHNOLOGY.....	276
K. Uteeva, A. Olshaeva, B. Atabekova, K. Abreimova, A. Kenzhebaeva THE IMPORTANCE OF THE FORMATION OF VALUES IN THE MINDS OF ADOLESCENTS.....	291

EKONOMICS

M.Kh. Abdinova, A.E. Azharbayeva CREDIT RISK MANAGEMENT OF A COMMERCIAL BANK: PROBLEMS AND SOLUTIONS (ON THE EXAMPLE OF JSC “HALYK BANK”).....	304
Sh. Abikenova, Sh. Aitimova, G. Sattarova, A. Bekmagambetov, A. Tolepov ANALYSIS OF STATISTICAL INDICATORS OF OCCUPATIONAL INJURIES THAT OCCURRED AT COAL MINES OF KAZAKHSTAN.....	317
L.T. Akilzhanova, A.T. Zhanseitov, A.B. Myrzhymbayeva, S.B. Baibossynov FINANCIAL STATE PLANNING FOR STABILITY OF THE NATIONAL ECONOMY AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT.....	330
Zh. Baimukasheva, G. Tanirbergenova, A.A. Kudaibergenova, E. Balapanova, M. Nurgabylov DEVELOPMENT OF WOMEN’S ENTREPRENEURSHIP IN KAZAKHSTAN: PROBLEMS AND PROSPECTS.....	347
E.S. Balapanova, M.D. Karimova, A.T. Issaeva, Z.U. Dzhubaliev, R.K. Arzikulova CALCULATION OF THE EFFECTIVENESS OF THE EDTECH PROJECT “MILLION ON MARKETPLACES”.....	365
B. Bimbetova, Zh. Kenzhin, G. Zhanibekova, Zh. Kinasheva, A. Ospanova SOCIAL ENTREPRENEURSHIP: THE ROLE AND OPPORTUNITIES IN MODERN SOCIETY.....	378
N. Gumar, M. Imramziyeva, G. Zhanibekova, Sh. Shalbaeva, S. Izeev TRANSFORMATION OF THE BANKING SECTOR IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION OF THE ECONOMY OF KAZAKHSTAN.....	392
L.M. Davidenko, A.N. Beisembina, S.K. Kunyazova, M.K. Karimbergenova, N.M. Sherimova, A.Zh. Kuniyazova DEVELOPING TECHNOLOGY AND PROMOTING ECO-BRANDING BY INCREASING THE VALUE OF HUMAN CAPITAL.....	404
G. Zhambylova, G. Daulieva, G.Sagindykova, U. Yussupov, M.Yesbussinova SPECIFICS OF MODERNIZATION OF THE AGRICULTURAL COMPLEX.....	419
N.B. Zharkinbayeva, B. Wolfs THE IMPACT OF EMOTIONAL INTELLIGENCE ON ORGANIZATIONAL BEHAVIOR IN TERMS OF INNOVATIVE CHANGES IN ENTERPRISES.....	433
D. Zhulamanova, 2023 TALENT MANAGEMENT AND GIG ECONOMY: A BIBLIOMETRIC ANALYSIS.....	451
Zh.B. Kenzhin, Y. Kunyazov, S.Serikbayev, M. Zhanat, N. Dyussengazina, L. Shafeyeva ECONOMIC DEVELOPMENT OF AGRICULTURE IN THE REGION (BY THE EXAMPLE OF PAVLODAR REGION): CHALLENGES, STRATEGIES AND PROSPECTS.....	463

A.K.Kozhakhmetova, A.B.Yesmurzayeva THE TRANSITION TO GREEN ENERGY: A COMPREHENSIVE MARKET REVIEW OF FINANCING, INVESTMENT, AND POLICY FOR A SUSTAINABLE FUTURE.....	481
B.B. Mubarakova, D.S. Urazalimova, G.Zh. Rysmakhanova, N.S. Kaftunkina , L.Z. Parimbekova, A. Mussina INCREASING THE LEVEL OF EMPLOYMENT THROUGH THE DEVELOPMENT OF SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN4.....	97
N.A. Nurseit ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF SWITCHING TO A CASHLESS TURNOVER.....	511
A. Orazgaliyeva, G. Sagindykova, G. Zhanibekova, R. Malayeva, ZH. Kinasheva WAYS TO SOLVE THE PROBLEM OF YOUTH UNEMPLOYMENT IN KAZAKHSTAN.....	531
F. D. Salkynbayeva, G. Zh. Tayauova, A. I. Yesturliyeva, G. B.Bermukhamedova, Ch.Dababrata PECULIARITIES OF FORMATION OF YOUTH ENTREPRENEURSHIP IN KAZAKHSTAN.....	546
A.S. Ualtayeva, F.K. Atabayeva, M.D. Ualtayev NEW FORMS OF EMPLOYMENT IN THE CONTEXT OF ECONOMIC TRANSFORMATION IN THE 1920S AND 2020S.....	560
N.Urazbayev, B.Nurmaganbetova, A.Nauryzbaev, B.Aidosova, A.Alibekova FINANCIAL EVALUATION AND PREDICTION OF THE EFFICIENCY OF INVESTMENTS IN “GREEN” TECHNOLOGIES FOR OIL AND GAS COMPANIES IN KAZAKHSTAN.....	573
Zh. Shanaibayeva, L. Sembiyeva, A. Alibekova IMPROVING THE EXPERT AND ANALYTICAL ACTIVITIES OF EXTERNAL STATE AUDIT BODIES TAKING INTO.....	592

Publication Ethics and Publication Malpractice in the journals of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see <http://www.elsevier.com/publishingethics> and <http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics>.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the work described has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see <http://www.elsevier.com/postingpolicy>), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the originality detection service Cross Check <http://www.elsevier.com/editors/plagdetect>.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will only accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

[www: nauka-nanrk.kz](http://www.nauka-nanrk.kz)

ISSN 2518–1467 (Online),

ISSN 1991–3494 (Print)

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en>

Подписано в печать 30.08.2023.

Формат 60x881/8. Бумага офсетная. Печать - ризограф.

38,5 п.л. Тираж 300. Заказ 4.

*РОО «Национальная академия наук РК»
050010, Алматы, ул. Шевченко, 28, т. 272-13-19*